

Wandel Route 8,5 kilometer

Mankes en Weber

Beroemd in Eerbeek in de 19e eeuw

Max Weber door Ferdinand Hart Nibbrig

Jan Mankes zelfportret met uil, te zien in Museum Arnhem

Route via gratis app route.nl
te downloaden.
Route.nl, nummer 1289076

Routebeschrijving

Start- en eindpunt Veluwe Transferium Eerbeek Stationsstraat 2A Eerbeek

Je kunt de route inkorten door na de Hogeweg de Loubergweg over te steken en langs het oude spoor te lopen naar Veluwe Transferium Eerbeek . De route is dan 6 kilometer.

Jan Mankes 1889–1920

Een kunstschilder van verstilde werken in Eerbeek

Jan Mankes is een kunstschilder, reeds bij leven beroemd. Van 1916 tot 1920 woonde Jan Mankes in Eerbeek. Hij zocht de bosrijke omgeving en de schone lucht op omdat hij aan tuberculose leed. Jan Mankes staat bekend als een schilder van verstilde schilderijen.. De rust in zijn werk wordt opgeroepen door evenwichtige composities en ingetogen kleurgebruik, en een nauwelijks zichtbare penseelstreek. Een groot aantal werken van Jan Mankes is sinds 2015 ondergebracht in Museum MORE in Gorssel.

Annie Mankes-Zernike door Jan Mankes

Max Weber 1852–1937

Wereldexpedities dierkunde vanuit Eerbeek

Max Weber werd in 1883 aangesteld als buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam in de vergelijkende ontleedkunde en zoötomie, anatomie van de dieren. Tijdens zijn beroemde Siboga-expeditie in de Indische wateren verzamelde hij veel onderzoeksmateriaal voor tientallen biologen. Onder zijn gezag ontdekten zij 131 nieuwe vissoorten. Voor die tijd maakte hij al expedities naar Noord Noorwegen, Tromsø, voor het onderzoeken van walvissen.

Jan Mankes en Max Weber kenden elkaar goed. Zo kocht Weber prenten van Mankes. En zo is Mankes begonnen aan een portret van Weber, dat hij helaas niet heeft afgemaakt.

Anna Weber-van Bosse

Sterke vrouwen

Jan Mankes was getrouwd met Annie Zernike, een theologe. Annie Mankes-Zernike was de eerste vrouwelijke predikant van Nederland. Zij predikte in Bovenknijpe, vlakbij Heerenveen en na Mankes' dood in Rotterdam.

Max Weber was getrouwd met Anna van Bosse. Anna Weber-van Bosse was plantkundige met als specialiteit algen. Zij ontving als eerste vrouw in Nederland een eredoctoraat ter erkenning van haar wetenschappelijke verdiensten.

Start- en eindpunt van de wandelroute Jan Mankes en Max Weber is het Veluwe Transferium Eerbeek . Bezoekers zijn welkom om hier hun auto te parkeren en om vanuit hier het Nationaal Park Veluwezoom met de Posbank te verkennen. Gemeente Brummen, met Eerbeek als grootste dorp, ligt tussen de Veluwe en de IJssel. Dit maakt de natuur veelzijdig, dus welke kant je ook op gaat vanuit het transferium, de natuur is fraai.

Tip: Fietsroutes Klavertje Vier van Eerbeek van Visit Brummen Eerbeek. Zo zie je alles.

Het plein rondom Veluwe Transferium Eerbeek* heet sinds 2019 Elis Ligtleeplein. Dit als eerbetoon aan de Eerbeekse olympisch kampioene baanwielrennen 2016, Elis Ligtlee.

Bijzonderheden Jan Mankes

1 Derickxkamp 2

Beeld geïnspireerd op Jonge witte geit van Jan Mankes. In 1992 heeft kunstenaar Marijke Ladage in opdracht van de gemeente Brummen een beeld gemaakt naar aanleiding van het schilderij Jonge witte geit (1914) van Jan Mankes. Op de sokkel is een passage uit een gedicht over Jan Mankes van Willem de Mérode aangebracht.

2 Dr. Gunningstraat 13

Woonhuis van vader Jan, moeder Annie en zoon Beint Mankes tussen 1916 en 1920.

'In den tuin zie je een spinnetje in z'n web en je maakt er een houtsneetje van. Je ziet bij lampeschijn een lezend vrouwtje en je denkt aan een schilderij. Voor de variatie loop je achter een ploeg te tekenen vlak bij het huis ...' Briefcitaat Jan Mankes, september 1916.

Jan Mankes had zijn atelier in de serre. De kunstschilder vond veel inspiratie in een kleine cirkel rondom zijn huis. Dieren als

witte muizen, een egeltje, kippen, paarden. En uitzichten als Huis te Eerbeek, de boerderij op de Molenstraat, een boomgaard.

Jan Mankes kon bij leven leven van de opbrengsten uit zijn schilderwerk en prenten.

3 Weberbos

Vanuit zijn huis keek Jan Mankes uit op het landgoed Huis te Eerbeek. *'t is buiten een heerlijk leven. Eerbeek is prachtig en verbazend rustig. U moet vooral eens komen kijken. Ik geloof dat ik hier zal kunnen vinden, wat ik voor mijn werk nodig heb.'* Briefcitaat Jan Mankes, september 1916.

4 Vijver Huis te Eerbeek

Vissen, die Jan Mankes had geschilderd werden na voltooiing van het schilderwerk losgelaten in de vijver van Huis te Eerbeek.

5 Apeldoorns Kanaal

Het Apeldoorns Kanaal was een belangrijke waterweg tussen het IJsselmeer bij Hattem en de IJssel bij Dieren. Schepen zeilden bij gunstige wind, of werden voortgetrokken door man of paard over het jaagpad langs het kanaal.

Vanuit Eerbeek gezien ligt het jaagpad aan de overkant. Het is nu een prachtig fietspad.

Jan Mankes maakte studies van paarden. Hiervoor gaf hij de voerlui van de trekschuiten sigaren, in ruil voor het mogen tekenen van de paarden, als ze stonden te wachten tot het turf was uitgeladen en het materiaal van de papierfabriek was ingeladen.

Zeelt, 1917, Jan Mankes

Ets van paard, ca 1918, Jan Mankes

6 Korenmolen

Waar in Holland de molens werden aangedreven door wind, werden de molens op de Veluwe aangedreven door stromend water. In 1750 telde de Veluwe bijna 200 papiermolens, omdat het water van de Veluwe stroomde en schoon was. In de tijd van Jan Mankes, rond 1900, maalde de molen koren. Het waterrad bracht en brengt de molenstenen in beweging. De korenmolen werkt nog steeds! Demonstraties zijn elke zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur van april tot en met oktober. Jan Mankes schilderde en tekende het witte paard van de molenaar.

7 Begraafplaats Eerbeek

Hier liggen Jan Mankes en Annie Mankes-Zernike, Weber, aldus Max Weber en Anna Weber-van Bosse en Willem de Mérode begraven. Het Mankes graf is met bijzondere letters vormgegeven door vriend Chris Lebeau.

8 Jan Mankesstraat

Amsterdam, Den Haag, Nunspeet en natuurlijk ook Eerbeek hebben een Jan Mankesstraat. In Eerbeek staan er arbeiderswoningen bouwjaar 1950 voor de arbeiders van de papierfabrieken. Nu vinden wij dat kleine woningen. De begane grond beslaat 5,5 x 6,5 meter, totaal 36m². Nog steeds is Eerbeek het centrum van de Europese papierindustrie en hebben vele inwoners werk in deze innovatieve sector.

Graf van Jan Mankes en Annie Zernike

9 Eerbeekse Beek

Let op: Bij de kruising van de Poelkampweg en 't Haagje kun je aan de overkant lopen van de Eerbeekse Beek, mooi door het groen. Steek het loopbruggetje over en steek 200 meter verderop weer een bruggetje over. Je bent dan bij de kruising 't Haagje en de Jan Mankesstraat.

In de 17e eeuw zijn vanaf de Veluwe meerdere beken aangelegd. Het stromende water uit de beek dreef watermolens aan, bewaterde de grachten en fontein bij kastelen en buitenplaatsen en vulde later het Apeldoorns Kanaal. De oorsprong is een spreng, een gat gegraven in een helling van een heuvel met voldoende waterdruk. Met de beken en sprengen beschikt Eerbeek en omgeving over een uniek waterstelsel in Europa.

10 Molenstraat 2

De boerderij staat op een tekening en schilderij van een sneeuwlandschap.

Huize Eerbeek; Collectie Erfgoedcentrum Zutphen SZU002017580

Hogeweg 14; Collectie Erfgoedcentrum Zutphen, Villa Zesschepelhoek, SZU002016054

Bijzonderheden Max Weber

11 Coldenhovenseweg 13

Montessorischool, opgericht in 1921, tegenwoordig Bibliotheek Eerbeek. 'Help mij het zelf te doen' is de kern van het montessorionderwijs. Uitgangspunt is dat een kind een natuurlijke drang heeft om zichzelf te ontplooiën. Een montessoridocent herkent het leermoment van het kind en biedt dan leermateriaal aan.

Evensal in Amsterdam toonde Anna Weber-van Bosse in Eerbeek een grote sociale betrokkenheid. Zij was bestuurslid van het Rode Kruis en zij hielp mee bij het oprichten van een Montessorischool in Eerbeek. Professioneel onderhield zij internationale contacten met alle belangrijke botanici uit haar tijd. En als vrouw hield zij toezicht op de huishouding en het beheer van het landgoed.

12 Huis te Eerbeek

In 1895 kochten prof. dr. Max Weber en zijn vrouw dr. Anna Weber-van Bosse het landgoed Huis te Eerbeek. Daarmee kreeg Eerbeek één van de belangrijkste zoölogen en een befaamd algologe als inwoners. Wetenschappers uit de hele wereld bezochten het landgoed. Diverse hoogleraren besloten om dicht in de buurt te zijn van Max Weber en verhuisden net als de Webers naar Eerbeek.

Het landhuis was een exotisch oord door de Webers. Onderzoeksmateriaal van over de hele wereld werd onderzocht in het laboratorium in het grote huis. Max Weber nam ook bomen en exotische gewassen mee en gaf ze een nieuwe stek op het landgoed. Tropische planten kregen een plek in de serre.

13 Schuur bij Korenmolen

Professor Weber was een van de oprichters van de honing- en bijenmarkt van Eerbeek. De imkersvereniging floreert ook nu nog en de bij wordt alom geëerd om zijn functie in het bestuiven van gewassen. De Eerbeekse Honing- en Bijenmarkt vindt elk jaar plaats op de vierde zaterdag in september. Hier keuren meesters de nieuwe oogst van de heidehoning. Kom kijken.

14 Lageweg 42

Professorenwoning villa 't Hungeling ca. 1900. Deze villa is gebouwd door de bioloog prof. Sluyter, een vriend van professor Weber. Opvallend aan het witgepleisterde huis zijn het rieten dak en de brede overstekken.

15 Hogeweg 14

Professorenwoning villa Zesschepelhoek, voor 1923. Ook in deze villa woonde begin 20ste eeuw een hoogleraar in de biologie, professor Mol.

Lageweg 42; Collectie Oud-Apeldoorn